

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπατζής → ampandonis@gmail.com

ΒΙΑ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑ

ΓΙΑΤΙ Η ΝΕΟΛΑΙΑ ΠΕΦΤΕΙ ΣΥΧΝΑ ΘΥΜΑ ΤΗΣ

Πολλές φορές έχουμε καταστεί μάρτυρες σε σκηνές βίας. Η πολιτεία εδώ στην Αυστραλία έχει θεσπίσει πολύ σκληρούς νόμους σχετικά με αυτό το θέμα. Νόμοι που πολλές φορές οδηγούν και σε αντίθετα αποτελέσματα. Τελευταία βλέπουμε για παράδειγμα την κυβέρνηση της Νέας Νότιας Ουαλίας να θεσπίζει νόμους που να ελέγχουν την ποσότητα του ποτού που μπορεί κάποιος να καταναλώσει σε ορισμένες προβληματικές περιοχές του κέντρου του Σίδνεϊ. Όμως το θέμα του ελέγχου της βίας δεν έχει να κάνει μόνο με το ποτό ή την παραβατική συμπεριφορά ενός ατόμου. Υπάρχουν και άλλες αιτίες όπως θρησκευτικοί φανατισμοί αλλά ακόμα και πολιτισμικές διαφορές. Ας πάμε όμως να δούμε αυτό το θέμα πιο προσεκτικά.

Είναι δυστυχώς αποδεκτό ότι η βία ενυπάρχει στον πολιτισμό μας, χαρακτηρίζοντας το σύνολο των κοινωνιών, προηγμένων και μη. Εκείνο που δικαιολογημένα προκαλεί έκπληξη είναι η ολοένα αυξανόμενη συμμετοχή των νέων σε παραβατικές πράξεις. Μάλιστα, η βία και το έγκλημα αποτελούν πρακτικές, οι οποίες είναι ασυμβίβαστες με την κανονική ιδιοσυγκρασία και αντιφατικές με τον ιδεαλισμό της νεότητας.

Δυστυχώς η νεολαία που προκαλεί παραβατικές ενέργειες συμμετέχει σε κάθε μορφή παράνομης συμπεριφοράς. Ωστόσο, κάποιες μορφές μπορούν να θεωρηθούν αμιγώς νεανικές, εφόσον η συμμετοχή της νεολαίας σε αυτές είναι καταλυτική. Η εμπλοκή του νέου στο κοινό έγκλημα (φόνοι, βιασμοί, ληστείες, κλοπές) παρουσιάζει αύξηση, ωστόσο απέχει από το να χαρακτηριστεί νεανική μορφή εγκληματικότητας. Όμοια η βία και η εγκληματικότητα που οφείλονται σε ιδεολογικά αίτια (θρησκευτικά, πολιτικά, κοινωνικά), όπως η τρομοκρατία, σχετίζονται με τους νέους, οι οποίοι αποτελούν τα εκτελεστικά όργανα, όχι όμως και τους πθικούς αυτουργούς. Οι επικεφαλής του οργανωμένου εγκλήματος είναι συνήθως ενήλικες, οι οποίοι στρατολογούν νέους εμπυσώντας σε αυτούς την ιδεολογία τους και προωθώντας τους σε πράξεις βίας, προκειμένου να την εμπειδώσουν.

Παράλληλα με αυτή την κατεξοχίν νεανική μορφή βίας είναι η αναφερόμενη ως εκτονωτική μορφή βίας (χουλγκανισμός, βανδαλισμοί, καταστροφές). Πρόκειται για βίαια ξεσπάσματα νεανικών ομάδων, χωρίς σαφή αίτια, με αφορμή κάποια δημόσια πολιτική, καλλιτεχνική ή αθλητική εκδήλωση. Θύματα αυτής της έκρηξης είναι συνήθως οι περιουσίες αθών πολιτών ή του δημοσίου.

Είναι φανερό πλέον ότι η κοινωνία και οι δομές της είναι αυτές που γεννούν τη βία. Πραγματικά στη σύγχρονη κοινωνία κυριαρχούν φαινόμενα όπως η ανεργία, η φτώχεια, η περιθωριοποίηση, ο ρατσισμός, οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες. Είναι γεγονός ότι σε κάθε κοινωνία μοχθούν να επιβιώσουν ομάδες με σοβαρά βιοτικά προβλήματα. Κατά κύριο λόγο οι ομάδες αυτές εμπιρεύουν πλήθος νέων, οι οποίοι βρίσκονται σε αναζήτηση επαγγέλματος και εξασφάλισης μιας ισότιμης θέσης μέσα στο κοινωνικό και πολιτικό γίγνεσθαι. Έτσι λοιπόν εύλογα οι νέοι αυτοί όταν αδυνατούν να επιβιώσουν και να συμβιώσουν με τρόπο νόμιμο και ειρηνικό, να καταφεύγουν στην παρανομία προκειμένου να εξασφαλίσουν προς το ζην, δίνοντας στη βία και στην παρανομία τη μορφή «βιοπορισμού». Άλλες πάλι φορές, τα κοινωνικά φαινόμενα που περιγράψαμε, προκαλούν έντονη δυσαρέσκεια στις μη προνομιούχες κοινωνικές ομάδες. Είναι αναμενόμενο τότε ότι η βία των νέων, κυρίως η εκτονωτική, θα πάρει τη μορφή

Βία στα γήπεδα

αντίδρασης και αποδοκιμασίας, η οποία στρέφεται επί δικαίων και αδικών, εφόσον στόχο έχει το σύνολο της κοινωνίας που εμφανίζεται να αποδιώχνει και να καταδικάζει σε εξαθλίωση τους ανθρώπους αυτούς.

Σε άμεση σχέση με τις κοινωνικές δομές πρέπει να αναφερθούν και τα προβαλλόμενα πρότυπα ως άλλο ένα επίσης σημαντικό αίτιο εξάρσης της νεανικής παραβατικότητας. Οι νεανικές συντροφίες αλλά και η πρωτοποίηση της βίας από τα μέσα ενημέρωσης λειτουργούν ενθαρρυντικά, ώστε οι νέοι να εκδηλώσουν βίαιη συμπεριφορά. Η υπερβολική προβολή της βίας, είτε ως είδησης, είτε ως θέαματος, εξοικειώνει την αρχικά άμαθη και αγνή νεανική ψυχή με την εμπειρία της βίας. Η εξοικείωση δίνει τη θέση της στον εθισμό, στην αναζήτηση της βιαιότητας ως θέαματος και ως ψυχαγωγίας. Η κατάληξη είναι συνήθως η μίμηση, η υιοθέτηση της βίας ως συγκεκριμένη πρακτική, ως αποδεκτή και θαυμαστή μέθοδος επιβολής των θελήσεων του ατόμου. Συνεπώς ο νέος που γαλουχείται μέσα στη βία, λογικό είναι να την ενστερνιστεί ή τουλάχιστον να μην την αποδοκιμάζει.

Η συμπεριφορά, ωστόσο, αυτή της νεολαίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ανεξάρτητη από την υπολειτουργία των παιδαγωγικών παραγόντων, και κυρίως της οικογένειας και της εκπαίδευσης, που χαρακτηρίζει την εποχή μας. Στην οικογένεια η προτεραιότητα δίνεται στην κατάληψη των απλών υλικών αναγκών των νέων μελών. Στην εποχή του καταναλωτισμού οι γονείς θεωρούν ότι έχουν εκπληρώσει το χρέος τους απέναντι στους γόνους τους, όταν εργάζονται αδιάκοπα για να τους προσφέρουν αφειδώς καταναλωτικά αγαθά και άνετη ζωή. Η απουσία διαλόγου και επικοινωνίας χαρακτηρίζει τη σύγχρονη οικογένεια και υποβαθμίζει το ρόλο της. Ο νέος που στερείται πθικής και πνευματικής καθοδήγησης είναι ευάλωτος στη χειραγώγηση αλλά και στην εκκεντρική και επιθετική συμπεριφορά είτε επειδή δε διαθέτει τη σύνεση και τις αναστολές που θα του πρόσφερε η διαπαιδαγώγηση είτε επειδή επιθυμεί να αντιδράσει στην παραμέληση και να προσελκύσει την προσοχή.

Νεανική βία και πολιτεία

Βία στον πολιτικό χώρο

Από την άλλη μεριά και το εκπαιδευτικό σύστημα έχει τις αδυναμίες του μίας και μοναδικός προσανατολισμός του πολλές φορές είναι μόνο η στείρα γνώση και ο πρωταθλητισμός της πρωτιάς και του βαθμού. Ο νέος και κυρίως ο έφηβος δεν αποκομίζει στα πλαίσια της εκπαίδευσης κάποια μορφή πθικοπνευματικής καθοδήγησης ή έστω παιδαγωγικής επίδρασης για τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του. Αντίθετα το σχολείο, όπως άλλωστε και η οικογένεια, κάποιες φορές λειτουργούν αυταρχικά σε περιπτώσεις νεανικής επαναστατικότητας ή και παραβατικότητας με αποτέλεσμα να οξύνουν την αντίδραση του νέου και να υποδαυλίζουν τη δυσπιστία ή και την άρνησή του για τους δύο αυτούς θεσμούς (οικογένεια, εκπαίδευση).

Οι σύγχρονοι νέοι, ευάλωτοι και ανυπεράσπιστοι, γίνονται εύκολα υποχείρια των επιτηδείων (πολιτικών, θρησκευτικών, αθλητικών παραγόντων), οι οποίοι εμποδίζουν τη νεανική ψυχή με τυφλό φανατισμό πάνω σε ιδέες και οράματα κενά και επικίνδυνα για το σύνολο (ναζισμός, ρατσισμός, εθνικισμός, σατανισμός, οπαδισμός). Γνωρίζουν ότι αν κερδίσουν την ένθερμη υποστήριξη της νεολαίας προς όφελός τους, τότε έχουν κάνει ένα σημαντικό βήμα για την επιβολή και καθιέρωση της ιδεολογίας τους. Δε διστάζουν να εκμεταλλευτούν τη νεανική ευπιστία και αγωνιστικότητα ώστε να σύρουν τους νέους σε πράξεις βίαιου «πρωτισμού» και «αυταπάρνησης», βλέπε για παράδειγμα τί έγινε στις Βρυξέλλες. Αλλά και εδώ στην Αυστραλία έχουμε ανάλογα παραδείγματα με νέους με συγκεκριμένες θρησκευτικές πεποιθήσεις.

Αντιστάθμισμα συνεπώς στα αίτια που προκαλούν τις επιθετικές και βίαιες νεανικές εκδηλώσεις, μπορούν να αποτελέσουν οι παιδαγωγικοί παράγοντες, καθήκον των οποίων είναι να ενισχύσουν τους αμυντικούς μηχανισμούς της νεολαίας απέναντι στη χειραγώγηση. Η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και η διαμόρφωση της προσωπικότητας στη βάση της πθικής προϋποθέτουν από τους παιδαγωγούς να εστιάσουν πάνω στη νεανική ψυχή και να φροντίσουν για την πθικοπνευματική της καλλιέργεια.

Χρέος, άλλωστε, της πολιτείας είναι να περιορίσει τα κοινωνικά αίτια (ανεργία, φτώχεια, ρατσισμός), τα οποία εξάπτουν τη νεανική αντιδραστικότητα, φροντίζοντας για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής του συνόλου των πολιτών και κυρίως του πιο ζωτικού κομματιού της κοινωνίας, δηλαδή της νεολαίας.